

Анастасія Брциєва

**АНТОН МАКАРЕНКО –
ВИДАТНИЙ ПЕДАГОГ-НОВАТОР**

*Колектив учителів і колектив дітей –
це не два колективи, а один колектив,
і перш за все колектив педагогічний.*

А. С. Макаренко

В історії науки є імена, які як віхи визначають перехід наукового знання в якісно новий стан. До їх числа належить і А. С. Макаренко. Його наукова творчість невіддільна від процесу створення нової педагогіки, а його педагогічний досвід ми справедливо називаємо новаторським.

Антон Семенович Макаренко народився 1 (13) березня 1888 р. у м. Білопілля Харківської губернії (зараз Сумська обл.) у сім'ї маляр-полірувальника залізничних майстерень. У 1896 р. він вступив до місцевого двокласного залізничного училища. У 1901 р. сім'я переїжджає до м. Крюків (Полтавська обл.), де А. С. Макаренко блискуче склав екзамени і поступив у другий клас Кременчуцького училища, яке закінчив у 1904 р. з відмінними оцінками, і в цьому ж році вступив на однорічні педагогічні курси при училищі.

А. С. Макаренко належить до плеяди великих педагогів усіх часів і народів. А. С. Макаренко пішов значно далі своїх сучасників, зробивши

видатне відкриття головного методу виховання – відкриття ідеї виховуючого колективу.

На його думку, колектив з об'єкта виховних зусиль педагога перетворюється в суб'єкт організації виховного процесу. Ця концепція стала ключем для розв'язання питання про механізм виховання колективом, показала реальність досягнення виховної мети і дозволила реалізувати програмування виховного процесу.

Теорія виховуючого колективу забезпечила науковий підхід до проблеми педагогічної майстерності і методики виховання в цілому. Практична реалізація ідей виховуючого колективу сприяла вирішенню проблем теорії моралі, учнівського самоуправління, свідомої дисципліни, клубної творчої діяльності тощо.

Для розвитку теорії виховання виняткове значення мав справді науковий погляд А. С. Макаренка на сам процес виховання як об'єктивно-закономірне явище. "Виховання, – стверджував він, – процес соціальний. З усім складним світом навколишньої дійсності дитина входить в безкінечне число стосунків, кожне з яких обов'язково розвивається, переплітається з іншими стосунками, ускладнюється фізичним і моральним ростом самої дитини.

"Весь цей "хаос" ... створює певні зміни в особистості дитини. Спрямувати цей розвиток і керувати ним – завдання вихователя", – писав А. С. Макаренко.

У педагогіці довгий час традиційним було розуміння виховання як виховної діяльності дорослих. Звідси тлумачення К. Д. Ушинським педагогіки не як науки, а як мистецтва.

А. С. Макаренко розглядає виховання як невід'ємну сторону процесу життєдіяльності особистості, робить висновок про необхідність педагогічно відповідної організації життя дітей, бачить форму такої організації у виховуючому колективі.

Велике значення праць А. С. Макаренка в розробці цілей виховання. Для кожної епохи і для кожного покоління, вважав А. С. Макаренко, мета виховання повинна визначатися діалектично, тобто її потрібно знаходити у вимогах суспільства в даний час. А. С. Макаренко з граничною точністю визначив цілі виховання, виконав завдання формування людини-борця, патріота, трудівника, колективіста з високим почуттям соціальної відповідальності і дисципліни.

А. С. Макаренко обґрунтував взаємозв'язок виховання і вивчення особистості дитини, показав співвідношення педагогіки з іншими науками, розкрив шляхи узгодження шкільного, сімейного і позашкільного виховання. У цій гармонії він бачив щастя людини і суть виховання. Виховання в колективі він розглядав як метод, спільний для всіх і який у той же час дає можливість розвиватися кожному.

Важливим уроком для нас є висновок видатного педагога про те, що гуманізм полягає не в красивих словах і деклараціях, а у відповідальності,

повсякденній реальній роботі зі створення нормальних умов для здорового побуту, навчання, праці, освоєння професії, фізичного зростання і духовного росту молоді людини. Саме на справжньому піклуванні про наших дітей, їх розвитку ми повинні сьогодні перевіряти гуманізм і демократизм керівників виховних закладів, організаторів народної освіти, учених, педколективів і педагогів.

Зрозуміло, що конкретні форми організації самоуправління, які існували в колонії ім. М. Горького, комуні ім. Ф. Е. Дзержинського, не всі і не завжди можуть бути перенесені в практику сучасної школи. Але дух дискусії, колективного вироблення рішень і свідомої дисципліни, атмосфера, яка формувала почуття господаря у своєму колективі і країні – усе це повинно ретельно вивчатися нашою школою, дитячими організаціями в нових умовах. За А. С. Макаренком, “дисципліна – це перш за все не засіб виховання, а результат, і вже потім вона стає засобом”. Дисципліна формується повагою до колективу, захопленістю навчанням, працею.

Завдяки А. С. Макаренку в теорії виховання і в практику нашої школи широко ввійшли такі методи виховання, як: організація колективу, формування громадської думки, поєднання поваги з вимогливістю, створення позитивних традицій, використання змагання, розумних мотивованих видів заохочень. Не втратила актуальності і в сучасних умовах макаренківська ідея перспективних ліній як методу розвитку колективу і особистості. “Виховати людину, – писав А. С. Макаренко, – значить виховати перспективні шляхи досягнення завтрашньої радості”.

Внесок А. Макаренка в розробку методики виховання ми бачимо і в тому, що він не лише показав, що повинен робити вихователь, але розкрив, як це слід робити: “Виховання дітей – це легка справа, коли вона робиться без нервів, на основі здорового, спокійного, нормального, розумового і веселого життя”. До цього повинен прагнути кожен вихователь, особливо молодий.

Справи та ідеї Антона Семеновича вивчаються і розповсюджуються у всьому світі. Багато уваги приділяв А. С. Макаренко питанням фізичного й естетичного виховання дітей та молоді. На першому місці повинно стояти завдання – випустити здорове покоління. “Дохлі виробники і будівельники нам не потрібні, неврастеніки лише зіпсують нашу справу”, – писав Антон Семенович.

Внесок А. С. Макаренка в сучасну педагогічну науку неможливо переоцінити, його система пройшла через вогонь життєвого експерименту.

Список використаної літератури

1. Фролов А. А. А. С. Макаренко в СССР, России и мире: историография освоения и разработки его наследия (1939–2005 гг., критический анализ) / А. А. Фролов. – Н. Новгород : Изд-во Волго-Вятской академии государственной службы, 2006. – 417 с.